

Читалище

свременно

брой 42, май 2011

МЕСЕЧНО ИЗДАНИЕ НА НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „Д-Р ПЕТЪР БЕРОН – 1926 г.“

24 МАЙ – СИМВОЛ НА ДОСТОЙНСТВО, ТРАДИЦИЯ И ДУХОВНОСТ

УМНИ ОТВЕТИ

Хилонa попитаха: Що прави бог? А той рече: Високите събаря, а изпагналите Воздига.

Аристотел рече: Колкото различие има между живите и мъртвите, толкова има и между учените и неучените.

Някой философ, като го попитаха, що има човек прилично богу, рече: Благодеяние и истина.

Едного попитаха, кои най-любви въобще, и той рече: Които ги е по страх за мене, а не които ги е по страх от мене.

Диогена попитаха: Що забуравят хората най-скоро? А той рече: Благодеянието.

Клеанта попитаха: Къда пробоярей човек? А той рече: Ако усиромашей от желания.

Анахарс рече: Най-лошаво нещо на човека и най-хубаво е езикът, защо с него прави и големи, лошабини и големи добрини.

Талиса попитаха: Що вие рядко на светът? А той отиваща: Стар мучител.

Из четвъртия раздел на „Буквар с различни поучения, собран от Петра Х. Беровича за българските училища“, известен като „Рибен буквар“ от Петър Берон, 1824 г.

Светският празник за св. св. Кирил и Методий, които се развива като специфично българско явление, бележи началото си през Възраждането и се свързва с училищните тържества, които са били организирани на 11 май, когато Църквата отбелязва празника на двамата свети братя.

Първи известия за празнуването на Кирил и Методий на 11 май във възрожденската ни книжнина, намираме в „Христоматия славянско-го езика“ от 1852 г. на Неофит Рилски. През 1857 г. денят на светите братя е почетен в българската църква „Св. Стефан“ в Цариград, заедно със служба и за св. Иван Рилски. На следващата година, 1858 г. този ден е отпразнуван и в Пловдив с тържествена служба в църк-

вата „Света Богородица“, а след това учителят Йоаким Груев произнася възвращащо слово за живота и делото на Кирил и Методий.

В словото си, произнесено по случай 24 май 2003 г. пред Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, акад. И. Юхновски обаче разказва за сборник с арменски пътеписи от 1813 г., в който е открито описание от един свещеник, свидетелстващ, че на 22 май 1803 г. го завели в Шумен „на празник на писмеността на българите“ и той видял „как те пели тъжни песни и после играли хоро“. Така сега знаем, че първото известно ни светско честване на Кирил и Методий у нас е точно от преди повече от 200 години. Това е най-дълго честваният празник в държавата ни.

В средата на XIX век празникът се чествал и в Русия, и в България, във връзка със започналата борба за църковна независимост. От 1863 г. 11 май се установява като църковен празник на светите равноапостоли Кирил и Методий. В София празникът бил организиран от учителя Сава Филаретов.

След Освобождението 11 май става всеучилищен празник на славянските първоучители. Тогава възниква и идеята за празничен химн. В Русе, през 1892 г. Стоян Михайловски, тогава учител в Мъжката гимназия, написва химна „Върви народе възродени“. През май 1901 г. учителят от Петокласното Ловчанско училище Панайот Пипков написва музиката към текста.

С въвеждането на григорианския календар през 1916 г. празникът, отбелязван от държава и Църква, се чества на един ден – 24 май. След 1969 г. се провежда изкуствена секуларизация чрез отделяне на църковния от светския календар, затова днес вече си имаме два празника – църковен (11 май) и светски (24 май). Денят на св. св. Кирил и Методий е един от първите официални празници на възрождената българска държава, превърнал се в празник на цялостния духовен живот и днес, в светлината на традицията, празникът 24-ти май обединява минало и бъдеще, за да обогати настоящето

За официален празник 24 май е обявен с решение на 9-ото Народно събрание на 30 март 1990 г.

**Върви народе възродени,
към светла бъднина върви
с книжовността, таз сила нова,
ти чест и слава поднови.**

Думи, които всеки българин знае от момента на пристъпването на училищния праг за първи път.

Думи, които често пъти изговаряме наизуст без дори да се замислим за смисъла и гордостта, които носят.

24 май не е просто поредния официален празник – това е денят, в който всеки българин може да изкрещи с пълно гърло, че е горд потомък на нацията, заемаща стратегическо място в историята на Европа.

24 май е символ на достойнство, традиция и духовност.

Достойнство, защото на този ден честваме азбуката, която сме дали на света. Даваща самочувствие, образованост и културна независимост на „вси славяни“.

Традиция – най-дълго празнуваният ни празник в историята – вече повече от 200 години.

Духовност – празник не на политици и военни, а на културата и науката. На хората градящи устоите на нацията, на хората даващи ни идентичност и на тези, които възпитават поколенията след нас.

МЪЖЪТ НА 60 (ИНТИМНО)*

Стефан ДИМИТРОВ

Тръгвах за Америка, по-точно за Щатите и още по – за Сан Франциско. София–Ню Йорк с „Балкан“, Ню Йорк–Сан Франциско с „Ийст-Уест“, вътрешни линии. Дуетът Марияна и Тодор Трайчеви отдавна се беше разпаднал и тя живееше с новия си съпруг – Майкъл, във Фриско. На купон в двора на тяхната къща в Ларкспур едно еврейче импресарио я чуло как свири на китара и пее „Сбогом, моя любов“. Сметнал, че е по-евтино да отида аз там, за да направим нещо заедно. Странно хубава е тази песен. Не че е моя. Писах я за един телевизионен сериал – „Почти ревизия“. Режисьор – Тотко Стоянов, а в главната роля – Цветана Манева. Диво жежко лято на 1980 година. София – празна. Всяка вечер у нас на „Витошка“ – Кольо Никифоров, Тотко Стоянов, Цеца и Явор. Радостина пържеше риба, докарана от морето, и пиехме „Джони“. Във филма я пее Богдана. После я записа Васил на български и италиански. Един Иван от Виена ми я изпрати на немски, а Слави Трифонов ѝ направи страхотен аранжимент и я сложи в диск. Наскоро в по-твърд вариант я изпя и една млада певица – Катина. Слушал съм я и в много други версии.

Изпратиха ми билет. Взех си последно сбогом с всички любими хора и скочих в бездната. Тоест качих се на самолета. И беше едно пътуване – около двацет часа. До мен американец, роден в многолюдно религиозно семейство от малко градче сред огромните Съединени щати. Хващат се за ръце, молят се и започват да се хранят. Така всеки Божи ден. И къде попаднал. В нашата стара столица – Велико Търново. Преподавател в тамошния университет. На втория месец пуши, пие ракия и псува, както си му е редът. Не му се прибира, ама никак. Около нас всички видове албанци – баби, дядовци, майки с деца... И те като Колумб откриват

Новия свят. Е, и аз с тях. Стюардесите ми бяха фенки. С Джон изпихме една голяма и една малка бутилка уиски. После и той почерпи една. Не знаехме къде кацаме, и ни беше все едно – дали в Бургас, Буново или Ню Йорк. Добре, че още нямаше 11 септември, иначе щяха да ни арестуват със сигурност. Той се кълнеше, че или ще ме изпрати до Сан Франциско, или ще ме заведе у тях, но че оттук нататък няма да се разделяме. Съгласен бях на всичко. Но на „Джей Еф Кенеди“ куфарът му се разсипа, настана суматоха и се изгубихме. След години случайно го срещнах в София. Беше избрал свободата. И ракията.

Как съм се прехвърлил на „Ла Гуардия“ – другото летище, не помня. Как съм се качил на самолета, един Господ знае. Той се движеше като влака Перник-Волуяк. На всяка спирка и прехвърляне се борех геройски със съня. След последната отсечка стюардесата ме събуди: „Уелкъм!“ (Добре дошли!) Не знаех колко е часът, и не помнех защо съм там.

Колко е красив Сан Франциско, трудно се описва. Трябва да се види. Минаваш „Голдън Гейт“ и постепенно влизаш в прекрасни малки градчета – Саоселито, Птибурон – на самия бряг на океана. Нагоре по пътя е и Сонома Вали, където е живял самоубилият се романтик Джек Лондон. Алкатрас – страшният затвор – сега е атракция за туристите...

Но – на работа! В Америка всички работят. Животът започва след първата пенсия. За повечето евреи е престижно да казват, че са били служители на Мосад. Не вярвам там да се учи музика. Аз съм учил четири години в Музикалното и още шест – в Консерваторията. Но моят продюсър Ели Ефрати, слушайки това, което пишех, казваше: „Ай донт бай ит. (Не го купувам.) Ти не разбираш. Това е Америка и всеки е никой освен продуцента“. И започвах отначало. Хареса му най-тъпата версия. Ураа! Сега трябваше текст. Появиха се двойка симпатични хора. Започнаха дълги преговори, от които не всичко разбирах. Ставаше въпрос за авторските права. Мъжът имаше вид на весело пьянде. В една от паузите ми каза, че преди много години написали един текст на „Ролинг Стоунс“ и оттогава си живеели в къщичка на брега, пиейки коктейли. Късмет. От един текст. Така е в истинския шоубизнес. Куинси Джоунс е написал дебела книга по този въпрос. Роялти (хонорари) – всички автори мечтаят за тях. И някои стават милионери. Преговорите зациклиха. Не се разбраха и усмихнати си отидоха. После едно момиче – Трейси, написа текста. А сега – музиканти и студио. Сигурно има около един милион студиа само в Калифорния, но кое? Сан Франциско–Копертино е като София–Пазарджик. Горедолу. Американците пътуват. Нормално е за тях да живееш в София, а да работиш в Пазарджик.

Не Чико, а Рики Карнаверас – басист от Порто Рико, собственик на студио, Блеки Айс Върнън – китаристът на Марая Кери (искаше да ме запознае с нея, но трябваше да изчакам поне половин година), барабанистът на Сантана, не му помня името и аз. Силна група. Всички музиканти по света си приличат. Защото музиката няма нужда от език. Или свириш и чуваш, или не. След втория сеанс все едно записвах в Радио София с „Вариант Б“. Беше горещо лято. Рики подсмърчаше непрекъснато. От климатика, мислех си. „Искаш ли да направим линия?“ – всички ме гледаха. Не знаех какво е, което страшно ги учуди. Казах „Да“. И така пробвах какво е кокаин. Питат ме: „Как си?“ Викам: „Момчета, аз съм преживял и комунизма, и Чернобил. Давайте!“ Направихме по две. Допи ми се. Имаше само джин. С бутилката на пианото свирехме до три през нощта. Сутринта можех да изпия Тихия океан. За постпродукцията отидохме до Ел Ей. На всеки кръгъл час има самолет. Почти като автобус 76 до „Младост“. В студиото на някакъв роднина на Ели – естествено, еврейн, имаше много инструменти и аз започнах да свиря и да се кефя. Влезе моят човек и едва не ме наби. Оказа се, че всичко, което съм изсвирил, се записва на голям ролков магнетофон. „В Щатите да ти ограбят интелектуалния труд, е най-опасно. От два такта ще монтират цяла песен, ще вземат милиони, а ти никога няма да можеш да докажеш, че са твои“. Беше точка за Ели. Накара ги да изтрият всичко. Пред нас. Останах една седмица в Лос Анджелис на гости при Кичка и мъжа ѝ Христос. Дъщеря им беше на няколко месеца.

Имах съученичка Мира, която мислеше, че Илф и Петров са един човек, който се казва Илфи Петров. След тяхната книга „Едноетажна Америка“, писана през 30-те години на миналия век, няма смисъл аз да се мъча да описвам чистата прекрасна държава. За хвърлен на магистралата фас може да ти друснат зверска глоба. Не ги интересува депутат ли си, от ГЕРБ ли си, или от СДС. Спазвай закона – и всички ще те обичат. Вкъщи може да си всякакъв: арменец, сърбин, холандец, говори си на турски, ако искаш, но навън си американец. Това в магазин да използваш друг език – забрави. За нула време няма да те има и някой друг вече ще е заел мястото ти. Всички тичат и си пазят работата. Така и трябваше.

Мариана – весела и креативна. Майкъл – кротък потомък на латвийски преселници. У тях – винаги отворено за българи и американци. Барбекюта и веселба. Всеки си носи пиенето.

Особено животно е българинът в чужбина. „Защо се спря при тия? Той е крадец, а жена му е курва“. Така при отделните групички разбирах, че всички са едва ли не тежки боклуци. Обичаме да говорим един срещу друг. Носи ни радост. Като десерт ни идва.

По времето на хипитата имаше група „Грейтфул Дед“ – Джери Гарсия, китарист, а Мърл Сандърс – орган. Той почина преди няколко години. С Мариана ходехме на вечеря у тях. Типичните, за-

лепени една за друга двуетажни къщички по стръмна улица. В групата на Мърл барабанист бил братовчед му Едуардо. Към края на всеки концерт излизали от сцената и оставал само той. Правел страхотно соло. И когато свършел, с последния му удар светлините угасвали. Било много ефектно. Веднъж, след като отново запалили осветлението, той бил останал захлупен по очи върху барабаните. Инфаркт. Оттогава Мърл искал да напише нещо за него, но все не можел. Говорели си често в сънищата, но нищо. Не се получавало. След няколко дни му изсвирих една тема на пианото. Той се облеци: „Това е точно Едуардо!“ Мърл беше негър. Записахме я, но в диска пишеше „Музика Мърл и Стефан“. Фифти-фифти. Това е Америка.

Години преди това написах музиката за един от първите американско-български филми, снимани у нас. „Червената мишена“. КГБ и ЦРУ рамо до рамо осуетяват атентат срещу Горбачов, организиран от полудели генерали. Нискобюджетна продукция. Режисьорът Джон, упорит уелсец, беше подложил част от парче на Джими Хендрикс, която седеше много добре на картината. Рекох му да я остави. Той подскочи. Само това дебнели наследниците на Джимарата. Адвокатите им щели да ни осъдят три пъти повече, отколкото струва целият филм. Потърсих го в Холивуд. Отдавна снимал порно в Южна Америка.

Беше към петия месец, когато се събудих и разбрах, че така ме е стегнала шапката, че просто трябва да си тръгна веднага. Рики ме канеше на турне с тях, намери ми работа при негов приятел в пианобар, а може би щяха да ме представят и на Марая. Нищо не ме интересуваше. Бай, бай – и потеглих.

На летището в Детройт едвам успях да се върна, защото излязох да изпуша една цигара. Признавам си, голяма работа е самолетът. След двацетина часа отново бях в онова мръсно и тъмно място, в което бях роден. София. Имам една песен: „Събота, събота вечер и какво – пак телевизия...“ И аз пак се хванах с телевизията. Объркано разказвам, но такъв е и животът ми – не особено подреден. И с доста превратности.

Имаше един тропетист в бар „София“, Оджака – бате Любо. Казвал ми е: „Момче, с тази физиономия няма да умреш в собственото си легло“. И досега не знам какво значи това, добре ли е, зле ли е... Тогава задължително се пееше на български. Оркестърът му свиреше и пееше „Мадмоа-зел Нинет, вземете тоз пакет“ и всички се пипаха отпред. Сигурно текста си го бяха писали те. Голямо шоу беше. Просташко, но ефектно. Иван Славков седеше на първа маса и викаше: „Браво, Оджак!“ – „Тенк ю, другарю Славков“. Видях го на погребението на Людмил Георгиев – Джучката. Вече не свирел. Добре бил – пълнел запалки.

Случвало се е с Людмил да седим и да слушаме музика до четири през нощта у нас, а после да продължим у тях. Нелката (жена му) си лягаше, а той ми пускаше какво ли не. Голям музикант и още по-голям енциклопедист. Знаеше всичко. Няма ги и двамата.

*Откъс от книгата на Стефан Димитров „Мъжът на 60 (интимно)“, която ще бъде представена в Литературна гостоприемница на 26 май 2011г. в Пиано бар на Столична библиотека.

ПРАХ ОТ ПЕСЕН

Петър КАРААНГОВ

ПОСВЕЩЕНИЕ*

Може би
вече е време да слезем от стария
кораб на тоя
силно износен и овехтял наш живот.
Наближаваме пристана.
Стихва прибойт.
Но и вятърът стихва в нашия ветроход.

Кристалът на сушата ще ни вземе
в своята памет –
две самотни пращинки, две есенни
същества
с уморени очи и в ръце със забравено
знаме
от наши минали тържества.

Брегът ни очаква... Макар победени,
ще ни изпрати като победители той.
Планините ще плачат със сълзите
на своите елени
и ще вият на виелиците с белия вой.

Върху тази земя, окована в напрегнати
меридиани,
с тънки птици в небесните висини
и с държави с граници разорани
от нови модерни войни;

върху тази земя, издигнала град
кирпичен

на планината в мекия скут,
град, през който като момиче тича
бистра Бистрица към своя юг;

върху тази земя ще приседнем,
кротко приели
неизбежната участ на своя човешки род,
горчиво усмихнати, но и проумели,
че най-хубавото на живота е самият
живот.

2007

ПЛАНИНА

I.

Планината се постига трудно –
стъпка подир стъпка, все нагоре...

Моят град сега е долу в ниското,
украсен с площад и къща,
в двора на която свети нар.
Ах, какво прекрасно украшение! Без него
грапавата тъкан на живота
би разголила
цялата си потресаваща печал.

Между яворови брегове се смее
все така безгрижна мойта Бистрица.
Димни ракиджийници димят,
а по хълбоците на баирите
есента разгаря своите пламъци.

Тайнството на живота се изплъзва
от властта на думите.
Знам, минава времето. Остарявам.
Думите ми също остаряват...

*Книгата на Петър Караангов „Прах от песен“ бе представена в Литературна гостоприемница на 18 май 2011 г. в зала 7 на НДК.

II.

Планината! Стъпка подир стъпка!
Моят град под мене... Но сега
натежали от огромни катедрали,
от крещящи парламенти, паркове и
стадиони,

всички земни градове
останаха далече. Оттук дочувам как
във огромните им музикални зали
хармонични филхармонии
украсяват хълмовете на историята
със гирлянди от ероики.

Историческите кули по площадите
трескаво подменят знамената си.
Зад настръхналите
от метални кранове пристанища
миноноски режат
мокрия сатен на дремещите заливи.

А на кея, под дъжда ридае
нежната обувка на жена.

А жената
е опряла гръб
върху разрушените колони
на поезията.

Не остарявай! – моли я поетът
от Бургас.

Колко са далече градовете
с паркове, с поет, със езеро и лебед!
Отминава времето! Отминава!
Градовете също остаряват.

III.

Тук е царството на самотата.
Лъснати от ветровете
светят всички земни минерали.
Пролетните ветрове се мъчат
да загладят раните на планината,
отделила част от своята плът
за високите площадни паметници.

А небето е непоносимо синьо.
Алуминиеви птици
с безнадеждна лекота отнасят
моите несбъднати приятелства.

Празнична камбана плаче в долината
в опустял от богомолци двор.

Конник бързоног, наметнат с облак,
бърза да догони хоризонта...

Чувам как в подкорията на дърветата
пъплят упорити сокове. Тишина!

Не крещи, не викай, ако се уплашиш!
Само ехото ще ти отвърне,
без да ти помогне с нищо.

Езерата мигат доверчиво.
Птиците мълчат неясно.
Няма никой. Нищо. Никъде.

Само долу някъде далече
в сянката на маковите ниви,
морен сокол пие вода от Вардара.

IV.

Моята планета е под мене. Оттук
мога да погледна във безкрая
и да видя как
в неутешимото пространство

скитат весели комети
с дълги шлейфове.

А пространството протяга
своите ръце към времето,
за да го достигне и прегърне, та така
да прегърне себе си,

да се самоутеши.
(Някъде неутешимо плаче
изоставено дете.
Побеснялото човечество крещи
кръцавайки
най-известните си проститутки
с имената на мадони.)

Отминава времето. Остарявам.
И планетата също остарява.
Моята планета! Тя бе моя
в краткото и дълго време
на един живот.

Толкова години вече
търся смисъла на своите стъпки.
На вас, дете идете след мене,
завещавам радостта си
от живеенето...

Хайде, време е да тръгваме –
вие да живеете, а аз?
Аз навярно ще избягам
на далечна някаква планета.
Оттук само скръбта ще взема
като съучастник в мойто бягство.
Сигурно ще трябва да премина
цялата вселена,
за да се завърна някога отново
в чистия квадрат на моя дом.
И ще го направя. Без да зная,
че отдавна портата му е заключена.

О, дали наистина отминава времето?
Или, както казва Октавио Пас,
не годините отминават,
а отминавам аз?

2001

ВЪЗДИШКА

Замислен и бавен слизам по хълма
на живота, който е вече зад мен.
Ръцете ми – празни,
душата ми – пълна
с белите дарове на света зелен.

Белите дарове – благи погачи
и кларинети пред мълчалива врата,
зад която момичето плаче,
сбогувайки се със младостта.

Животът е силен, непобедим е,
едни слизат надолу,
други нагоре вървят
и свети голямото негово име
над нашия стръмен човешки път.

И вече влизайки в голямата зима
с едно съм се примирил:
има ме, дордето ме има,
после – сякаш въобще не съм бил.

И навярно аз единствен ще помня,
че бях във вятъра, в птицата бях,
че бях във една сълза огромна
от сторения неволно грях,

че бях в сезоните и в небесната стълба,
по която слиза към хоризонта звезда,
че бях във внезапната нощна мълния
дарила небето със свобода...

Не моля за нищо и нищо не искам,
каквото било, било...
Дано само тая моя въздишка
разтопи нечие зимно стъкло.

2004

АПОРИЯ. ПРАХ ОТ ПЕСЕН

И след жълтда, и след листа отронен
ще живее и диша мозъщо дъбът.
Ще вчесва небето с голите свои клони
и ще го носи в пейзажите си светът.

Очите ми тръпно се взират нагоре
към ятата, които над дървото кръжат.
А дъбът, насърчаван от своя корен,
работливо довършва годишния свой кръг.

Дърво е животът ни – с минало и
със земна опора,
с гласове на деца и на звънки стада.
Птища толкова, колкото хора.
И над всеки – неговата звезда.

Моята слиза към заник и скоро
няма вятър да има
във моите крила.
Животът ми пада смирен
и покорен
на вселенските правила.

Така ще е, както със всички било е,
свикнал съм с буквата
на този закон.
Само че кой ще полива мойто алое
и ще вдига яката на моя балтон?

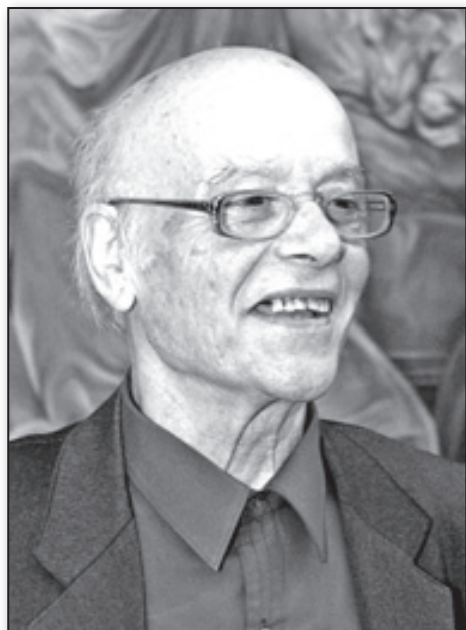
Мойто проклетие кой ще остави
над тази епоха на низост и грях?
И кой ще целуне ръката корава
на човека, останал прав?

Кой над града, от който излязох
ще посипе прах от песен и стих?
Цвете кой ще постави в
простата ваза
на дома, в който лекомислено се
родих?

2008

НАЙ-ЦВЕТНИЯТ БЪЛГАРСКИ ПОЕТ

Найден ВЪЛЧЕВ

Преди петнайсетина години литературният критик, литературният историк и изследовател Свилен Каролев в поредицата на БАН издаде една обстойна анкета с Петър Караангов. В нея между многото друго поетът си мечтаеше някога от своите стихосбирки да си направи едно избрано, което може и да не е хронологично, но да бъде от него си композирано, обобщено, избрано – да бъде като негов поетичен автопортрет.

Ето го този автопортрет, разкошно издание на „Захарий Стоянов“, автопортрет на един от най-интересните български поети от втората половина на двадесетия век, един от най-развълнуваните и вълнуващи анализатори на това време и най-яркият словесен живописец, най-цветният български поет.

Казвам тези кратки определения твърде категорично и твърде в началото на моите думи, но не се колебая, защото обичам поезията на този автор и за да я заобичам той ме е засипвал през годините с рой доказателства за художествената ѝ мощ. Тя е богата на мисли, изказът е изящен, фразата е естествена, звучи на сладък български език – разговорната ритмика те води в диалог с автора очи в очи, образът ти дава простор за въображение отвъд дословните думи, всичко е казано интимно и доверчиво – не с крещящи декларации, а с багрена реч, която има внушаваща мелодия.

Големият руски поет, тогавашният главен редактор на „Новъш мир“ Александър Твардовски, като идвал в редакцията с тежка чанта с ръкописи, които бил чел въкъщи, вадел някои от предложените за печат романи и казвал обичайната си фраза: – Погадаем погледим, что нам скажет Никодим. И започвали разговорите. Да „пагадаем“ и „пагледим“ какво ни казва Петър Караангов със своето „Избрано“.

Улеснен съм да подкрепя началните си определения за него със сума ти доказателства от страниците на поетичния му том.

Той е цветен поет: при него лопените са есенно златни, дъжд баирите мие, жълт минзухар блясва в яворова кория, греят червени преди по каменлии къщи, зад хълма глинени свирки самотен влак, жена със червени обувки и червена чантичка го очаква всеки ден, всеки

ден го посреща и изпраща без да очаква някого, там птицата е със златна човка, а под нея кършат рога млади елени. Там бадемите с розов пушек прииждат от хоризонта, времето се мери от минзухар до минзухар, лятото пасе конете си по хълма, паун разперва опашка зад моста, яловите крави яростно газят есенните праскови, слънцето залязва зад крайречните орехи. По нашите градски металически обувка съхне кръв от пъдпъдъци, вечерта люлее жълти лампи в късните дюкяни, оркестър свири във градчето, наречено провинция, някой пее „лампата, масата, чашата с бирата, хей“... Бялата къща глинена вървяла, вървяла, вървяла, цялата земя минала, под баирчето спряла, а пък баирчетата светят прашни като училищни глобуси, но се надигат да видят, че тъпанът е луна от ярешка кожа и като гръмне люлее цялото градче. А като се заслуша това градче в песента за Иван Шишман – две слънца греят и две месечини, два се байряка веят: един цървен, други – зелен.

Кои са тези градчета, в които скита само поетът? Кое е това градче? То е заветното място – от едната му страна Беласица, от другата Пирин, от третата Огражден, от четвъртата Али ботуш. Там е вековният чинар наред Свети Врач (аман от нашите преименования), там речат топли извори с вода от 86 градуса, там таят легенди византийски мозайки.

Към този заветен кът бягат от чуждото владичество дедите и бащите, от милия Кукуш бягат родителите на Караангов, изоставят праг, стряха и дом да стигнат „горна Бугария“, защото сладко е да дишаш свобода. Защото „Бегайте да бегаме, гръчката кавалерия иде, ке ни изколе“.

Петър Караангов казва „аз не мога да напиша нито ред, ако не си го представя зрительно“. И ние зад неговите редове зрительно си представяме юначния юнак, ранения млад Стоян, който лежи на Беласица и моли сестра си да му донесе студна вода от бел Дунав. Защото малкото градче е родна люлка, но люлката българска за поета е и там, където течат уличките на Трявна, свети мелнишката луна, минзухарите със своите златни куршумчета пронизват снеговете на българските планини, белее Балканът, блиска Черно море, езерата повдигат снежните си клепки да пратят водите си към нашите бегонии, мъжете се връщат при жените си и през нощта пружините на леглата звънко пеят. Има надежда пред всеки праг да кривне дъгата си подкова от кон.

*Мама става във тъмното,
излиза навън,
после отново се връща във къщи;
пали кандилото, казва: –
– Духа долният, морският вятър.
Ставайте! Пролетта е дошла!*

Ето ви региона на поета – там е така привлекателно. Бяхме там със Станка Пенчева на гости. Мама Велика и татко Киро бяха още живи и читави. В уютната кухничка къкреше тенджерката.

– Готово е, каза мама Велика, ке му сложа дафиново листе. Излезе на двора, в двора им растеше дафиново дърво, откъсна пресни дафинови листа, изми ги

и ги сложи под капак. Да ви даде Господ sluка някога, някъде при такива добри хора да топнете залъка си на такава сладка трапеза.

*Тебеширени построения,
летен акациев дим,
мои тихи стихотворения –
къщички от пластелин.*

*Аз под вашите стрехи скитам,
огласява ви моят глас,
мои пуси градчета, в които
жител съм само аз.*

Казах ето ви региона на поета. В него светът е малък и голям, шарен е човешкият живот, в душата на поета понякога е пусто като в училищен двор в неделя, горчи му небето, той ще простене, „Сляпа майко, бяла Беласица“, но от дън клетките ще се обади кръвта българска, която остава, която е блага. От преданията и страданията на бежанското минало ще отзвнява и ще отзвнява винаги една трагика, която е и героика. И поетът, който може от един хълм, от една улица, от едно градче да извиси образа на Родината, Родината да види в кръга на земята времето и света, а поетовото перо с глас на мъж да предупреди нас, континента, земята, човечеството, вселената, че е гибелно това обратно броене, което води към нулата. Защото е път към нищото. Докато авторът вижда друг по-светъл символ – как от оръдейното дуло бяло гълъбче литва като в латерна магика. И ни казва, че „животът се измерва не с годините, а с дирята оставена след нас“.

Слушал съм неведнъж чудесното актьорско изпълнение на поемата на Караангов „Ахилесова пета“ от Продан Нончев. Но разбира се, забележителна актьорска интерпретация е възможна там, където има такава словесна паритутра. Там няма външна красавост, Караангов бяга от гладката красавост, от гоблените и от рицарските замъци, при него искри светлата хармония на природата, той е сред оголените жици с високо напрежение на съвремието, в което иска да спаси континента от забрава и да ни внуши, че „градовете са големи не със своите площади, а със своите поети“.

Така се твори поезия, така се пишат стихове при нашето печално днес, когато духовното е тикнато в девета глуха, когато вкусът, художествената висота, подборът боледуват, застрашени от количеството любителство и графоманство, когато по думите на поета „побеснялото човечество крещи, кръщавайки най-известните си проститутки с имена

на мадони“, когато се шири тържеството на кича, на субкултурата, на мелодии от няколко тона, които пълнят скали и екрани със ширпотребски продукт.

Аз се разприказвах преди всичко за поета, а Караангов във втория си том е и друг. Там е неговата пиеса „Състезанието“, там са неговите студии, статии и портрети на наши и чужди писатели, неговите бегли и небегли профили на имена като братя Миладинови, Иван Вазов, Димчо Дебелянов, Гео Милев, Елисавета Багряна, Димитър Талев, Валери Петров, Павел Матев, за неговите полски приятели Ярослав Ивашкевич, Карол Войтила – папа Павел Втори, Тадеуш Ружевиц и други.

Там са статиите за неговото творчество на Петър Динеков, Кръстьо Куюмджиев и Свилен Каролев, там са неговите позиции в интервюта и отзиви, неговите филипики, неговата публицистика за парещото последно време, за което той казва в стиховете си „рони се моето лято“, трябва всичко да си кажем, защото скоро ще почнем да се разотиваме.

Така е, поете, и това ще стане, но както се пее в песента – то ще бъде някога, някога, но не сега.

Този втори том ярко допълва авторския и гражданския портрет на Петър Караангов, в чиято поезия има история, има народна съдба, има Отечество с изстрадал народ и с природа, на която всеки би завидял: за дъжда ѝ, преди да стане сняг, за есента ѝ, в която дърветата съзнават, че имат златно минало, а планината бяло бъдеще, за зимните недели, в които ветровете с тромпетите си тръбят зимни химни, жените ги слушат със скръстени ръце, на които блещукат фалшивозлатни пиринчени пръстени. Какво малко градче, какъв „Мъничък свят“, както бе казал Георги Райчев и каква планетарна космогония в поезията на Петър Караангов.

С една поетика, която е само негова, в която той мина на пръсти покрай строгия сонет, в която се сбoguва със изсечената строфа, залюби се с асонанса, насели стихотворенията си с по-свободен синкопиран стих, избра си негова си ритмическа структура. Той плаче за простреляните два бели лебеда, иска да спаси хубавия бял свят, живота, континента, иска да спаси континента от забрава, който е такъв и такъв, и такъв, но на който все пак той сваля борсалино.

Поете, аз съм с бяла гола глава, няма как да ти сваля борсалино, но за твоята дарба божия, за твоята поезия се навеждам да ти поднеса една българска роза от мен.

2007

ЗЛАТЕН АВГУСТ, ПОЕТЕ!

Да поздравяш един човек с празника на неговите петдесет години не е нито лека, нито неделикатна работа – празникът си е празник, годините – години. Но Найдено Вълчев, струва ми се, не е от най-суетните, които познавам, та едва ли ще ми се разсърди, ако му кажа: „Честит ти петдесетак, приятелю! Да си ми жив и здрав, още петдесет да изкараш!“

Гледам този напет и изправен мой другар и колега и си спомням времето, когато, както на всеки малчуган, и на мен петдесет години ми изглеждаха почти дълбока старост. И аз като повечето деца тогава си представях писателите непременно стари, непременно белибради и очилати. Но, поживял малко, закретал самият бавничко натам, днес половин век ми се струват обидно кратък отрязък от живота на човека. И хем е тъй, хем не е. Зависи как е живял този половин век, с какво е осмислен, какви плодове е родил.

Мисля, златният полувековен август на поета 1 „Златен август“ е озаглавено неговото томче с избрани стихотворения, предстоящо да излезе) е един щедър, благодатен и достоен месец в неговия живот. Чужди ми са юбилейните панегирици, още по-чуждо – намерението сам да ги поднасям на юбиляра, карайки го да се черви, като ги чете или слуша,

иска ми се само сърдечно и приятелски да го поздравя. С плодовете на неговия „Златен август“.

*Какъв спокоен, зрял
и златен август!
И както пише руският поет,
от стрехите се стича златен
„запах трав густ“
и капе слънчогледовият мед.*

Тази начална строфа от стихотворението „Август“ в своите четири редчета като че ли най-сгъстено и метафорично събира смисъла, същността и равностетката на поетовия празник. Да, петдесетгодишният август на Найдено Вълчев – поетът – е именно такъв: спокоен, зрял и златен. Връщайки се назад, още в неговото най-ранно творчество (забележете, повечето от предишните стихосбирки на Вълчев носят спокойните, меки, негръмки заглавия – „Тиха победа“, „Пъстра палитра“, „Малка повест“ и пр.) ще видим, че и в най-вълнуващите творби там преобладава мъдро премислената образност, спокойната, но точна поетична мисъл, сдържаното наглед, но неукротеното в кафеза на класическото четиристишие чувство. Да, този поет не е от гръмките и площадно-буйни автори, които ечат, ръкомахат и при изричането на всеки свой стих къ-

сат по копче от ризата си, но затова пък умеят да превърнат шепота на поезията в неин най-висок и далече чуващ се глас. Това не е камерност, това е интимност, не е стихогалене, предназначено за малцина, а лирика, предназначена да се чете от всички, но наум и в уединение. Тъкмо за това говорят и всички досега излезли книги на поета и последните негови два цикъла, излезли съвсем наскоро в двете осми книжки на „Пламък“ и на „Септември“. И тук, както и в своето останало творчество, Найдено Вълчев си е Найдено Вълчев – докосвайки се и до най-публицистични, до най-остро политически теми, той си остава мек, лиричен, човечен. Ето края на едно от стихотворенията – „Един българин в Канада“:

*Далече, далече, далече
ах, толкова много далече
от тях – вече стар и болнав,
видях го да бърше
сълзата си светла
със своя орфън
и толкова тъжен ръкав.*

Зачетете се и в останалите стихотворения от цикъла „Златен август“ в „Пламък“ – „Елегия“, „Прозорец“, „Три китари“, „Двама души“ – също-то: простота, човешка задушевност, топъл лиризм.

За един юбилей винаги могат да се намерят купища думи – искрени или празнично-лицемерни, излезли от душата или изсмукани из пръсти, – с които той да бъде оцветен и осветен в розовото сияние на празника. Аз не искам да правя това. Намерението и целта на тези няколко реда са далеч по-скромни и непретенциозни: да кажат на поета, на редактора, на колежата и приятеля Найдено Вълчев: „Златен август, поете! Нека той – този твой петдесетгодишен вършитбен месец – ти донесе богат и честит харман! Ти си човек, излязъл от село и, надявам се, ще оцениш моето приятелско пожелание! Бъди здрав, стани столетник!“

Дамян П. ДАМЯНОВ
(в-к „Литературен фронт“
бр. 37, 15.09.1977)

Фоторепортаж от представянето на Петър Караангов в рамките на 16 Международен фестивал „Салон на изкуствата“, 7 зала на НДК, 18 май 2011 г.

НАЙ-ЦВЕТНИЯТ БЪЛГАРСКИ ПОЕТ

Културен афиш май

6 май 2011

Празник на район „Триадица“

концерт с участието на:
Танцов състав „ЖАР“
и ученици от класа по поп пеене на Аделина Колева

Начало 11.00 часа пред храм „Св. Георги“

10 май 2011

10 години балетно студио „Красимира Колдамова“
юбилеен концерт

Начало 19.00 часа салона на Държавен музикален
балетен център

11–14 май 2011

Литературен мост София – Загреб
съвместно с Хърватското книжовно д-во
Българската общност в Хърватия
представят Найдено Вълчев и Здравка Евтимова

Загреб

12 май 2011

Участие на Балетно студио „Красимира Колдамова“
с р-л Елена Янакиева в конкурса „Младешта твори“

ОКИ „Средец“

18 май 2011

ЛИТЕРАТУРНА ГОСТОПРИЕМНИЦА

в рамките на
16 Международен фестивал „Салон на изкуствата“
представя: ПЕТЪР КАРААНГОВ
с участието на: Надежда Захаријева, Найдено Вълчев,
Михаил Белчев, Продан Нончев, Милица Божинова
и Асен Масларски, Румяна Коцева, Апостол Апостолов,
Росен Парлапанов и ученици от класа по поп пеене
на Аделина Колева

Начало 19.00 часа 7 зала на НДК

21 май 2011

ДА ПРЕНЕСЕМ СВЕТЛИНАТА

концерт по случай 24 май
в рамките на 16 Международен фестивал
„Салон на изкуствата“ с участието на:
женски хор „Христина Морфова“, танцов състав „ЖАР“,
балетно студио „Красимира Колдамова“,
ДХС „Български славеи“, ученици от Музикалната школа,
ученици от класа по поп пеене с р-л Аделина Колева,
детски състав по салса с р-л Алфредо Торес,
състав по Греъм техника

19.00 часа 11 зала на НДК

23 май 2011

Участие на Танцов състав „ЖАР“ и
Преслава Кръстева от класа на Аделина Колева
и фолклорна група „Огнена сила“
по случай 100 години от създаването на СНЧ

Начало 19.00 часа зала 1 на НДК

24 май 2011

Участие в концерт по случай 24 май
организиран от Район „Триадица“
на ученици от класа по поп пеене с р-л Аделина Колева
и детски състав по салса с р-л Алфредо Торес

Начало 16.00 часа открита естрада пред НДК

26 май 2011

ЛИТЕРАТУРНА ГОСТОПРИЕМНИЦА

представя: „Мъжът на 60“ (интимно) от Стефан ДИМИТРОВ
с участието на: Надежда Захаријева,
Богдана Карадочева, Росен Парлапанов,
ученици от класа по поп пеене с р-л Аделина Колева

Начало 18.30 часа Пиано бар на
Столична библиотека

Фоторепортаж – Концерт по случай 24 май, 11 зала на НДК, 21 май 2011 г.

ДА ПРЕНЕСЕМ СВЕТЛИНАТА

НЧ „Д-р ПЕТЪР БЕРОН – 1926 г.“
Главен редактор: д-р Елена АЛЕКОВА
Редактор: Светла СЛАВЕЕВА
Художник: Костадин ЛЯНГОВ
Фотограф: Виктор ВИКТОРОВ
Адрес: София 1408, бул. „Витоша“ 109;
тел.: 952 25 78
Вестникът се разпространява безплатно